МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

Навчально-методичний посібник
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Укладачі: Л. В. Іщенко, Н. П. Кравчук, Т. В. Журавко

Умань
Візаві
2024

УДК 373.2(075.8)
Д57

Рецензенти:

Малишевська Ірина Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Андрющенко Тетяна Костянтинівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів Комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Бабюк Тетяна Йосипівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 14 від 23.05.2024 р.)

Дошкільна лінгводидактика : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: Л. В. Іщенко, Н. П. Кравчук, Т. В. Журавко. – Умань : Візаві, 2024. – 402 с.
Д57

У навчально-методичному посібнику висвітлено завдання, зміст і методику дошкільної лінгводидактики. Розкрито науково-теоретичні засади, форми, методи і прийоми навчання дітей розвитку мови в закладах дошкільної освіти.

Активному засвоєнню матеріалу сприятимуть тексти лекцій, тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань, питання та завдання для самоконтролю, список використаної літератури, глосарій. Навчально-методичний посібник відображає сучасні тенденції основних принципів інтегральної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, а також розрахований для практичних працівників закладів дошкільної освіти.

УДК 373.2(075.8)

© Іщенко Л. В., Кравчук Н. П.,
Журавко Т. В., уклад., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА …….. 5

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ «ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА» …..... 8

Тема 1. Наукові основи методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку ……..…… 8

Тема 2. Історичний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики ……..... 35

Тема 3. Завдання, зміст та засоби навчання дітей рідної мови……. 63

Тема 4. Форми, методи та прийоми розвитку мовлення дітей дошкільного віку ……... 78

Тема 5. Особливості розвитку мовлення у дошкільному дитинстві... 97

Тема 6. Методика зв’язного мовлення і розвиток мовних функцій … 110

Тема 7. Методика словникової роботи в закладі дошкільної освіти .. 140

Тема 8. Методика формування граматичної будови мовлення у дітей ……..... 165

Тема 9. Методика виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку ……... 187

Тема 10. Методика художнього читання і розповідання дітям ……. 204

Тема 11. Розповіді вихователя і дітей за ілюстративним матеріалом .. 224

Тема 12. Організація роботи з розвитку мови в закладах дошкільної освіти ……...……... 242

Тема 13. Інтеграція роботи з розвитку мовлення в різні види дитячої творчості ……...……. 257

Тема 14. Сучасні педагогічні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку……..... 300

Тема 15. Наступність та перспективність навчання рідної мови в закладі дошкільної освіти та початковій школі ……..……... 328

РОЗДІЛ ІІ. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА КУРСУ «ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА» ……..... 355

Практичне заняття № 1. Наукові основи методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку …..……... 355

Практичне заняття № 2. Історичний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики…… 356

Практичне заняття № 3. Завдання, зміст та засоби навчання дітей рідної мови …….. 357

Практичне заняття № 4. Форми, методи та прийоми розвитку мовлення дітей дошкільного віку …….. 358

Практичне заняття № 5. Особливості розвитку мовлення у дошкільному дитинстві…. 359

Практичне заняття № 6. Організація роботи з розвитку мови в закладах дошкільної освіти……..... 360

Практичне заняття № 7. Сучасні педагогічні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку……..... 361

Практичне заняття № 8. Наступність та перспективність навчання рідної мови в закладі дошкільної освіти та початковій школі …… 362

Лабораторне заняття № 1. Методика зв’язного мовлення і розвиток мовних функцій 363

Лабораторне заняття № 2. Методика словникової роботи в закладі дошкільної освіти..… 365

Лабораторне заняття № 3. Методика формування граматичної будови мовлення у дітей.. 367

Лабораторне заняття № 4. Методика виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку …….. 369

Лабораторне заняття № 5. Методика художнього читання і розповідання дітям …….. 370

Лабораторне заняття № 6. Розповіді вихователя і дітей за ілюстративним матеріалом 371

Лабораторне заняття № 7. Інтеграція роботи з розвитку мовлення в різні види дитячої творчості ……..…… 372

Тематика та методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти…… 373

Тематика та методичні рекомендації до написання ІНДЗ……..…… 375

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 381

ГЛОСАРІЙ ……..... 389

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні в Україні здійснюється ґрунтовне реформування системи освіти, що торкається її організаційних та змістових аспектів. Сучасна дошкільна освіта спрямована на отримання випускниками закладів дошкільної освіти визначених компетентностей. Надзвичайно важливим є формування мовленнєвої компетентності, яка в подальшому визначає успішність навчання в школі. Повноцінне оволодіння рідною мовою в дошкільному дитинстві є необхідною умовою вирішення завдань розумового, естетичного і морального виховання дітей у цей період.

Значущість проблеми формування мовленнєвої компетентності визначається завданнями Закону України «Про дошкільну освіту», а також Базового компоненту дошкільної освіти, в яких вказано на необхідність формування у дітей до кінця дошкільного віку ключових компетентностей, які забезпечать успішне навчання в школі та подальшу соціалізацію особистості.

Посібник орієнтований ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними та методичними основами курсу дошкільної лінгводидактики, нормативними документами, якими має керуватись вихователь закладу дошкільної освіти.

Метою вивчення дисципліни є професійна підготовка здобувачів вищої освіти до діяльності з розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного, формування у них комунікативної компетентності відповідно до завдань Базового компонента дошкільної освіти в Україні.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» є озброєння здобувачами вищої освіти теоретичними та методичними засадами рідної мови, сучасними досягненнями методичної науки і практики, передовим педагогічним досвідом роботи закладів дошкільної освіти.

Результатом вивчення дисципліни є оволодіння студентами знаннями, уміннями та формування компетентностей, які необхідні для здійснення професійної діяльності з розвитку мовлення дітей дошкільного віку в сучасному закладі дошкільної освіти, а саме:

знання:

– теоретико-методологічних та психолого-педагогічних засад курсу;

– змісту, методів і форм організації освітнього процесу з розвитку мовлення дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти;

– сучасних інноваційних технологій розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

уміння:

– планувати та організовувати освітній процес, використовуючи різні організаційні форми та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей раннього і дошкільного віку та складати прогнози щодо його ефективності;

– організовувати освітній процес з розвитку мовлення з дітьми дошкільного віку у різних вікових групах;

– використовувати набуті знання у практичній діяльності;

– забезпечувати наступність з розвитку мовлення дітей у закладах дошкільної освіти та початковій школі;

– розробляти конспекти та проводити заняття на високому методичному рівні.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосовування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Компетентності загальні:

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Компетентності спеціальні:

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

Зміст посібника передбачає висвітлення актуальних тем з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Кожна тема підсумовується переліком питань для самоконтролю, що допоможе здобувачам перевірити якість засвоєння знань. Навчально-методичний посібник відображає сучасні тенденції основних принципів інтегральної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, а також розрахований для практичних працівників закладів дошкільної освіти.